

Nr 136.

Av herr **Gabrielsson** m. fl., om höjning av statsstipendierna åt elever vid den lägre lantbruksundervisningen.

Frågan om höjning av statens stipendier åt behövande elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter har länge varit aktuell.

I det kommittébetänkande, som låg till grund för Kungl. Maj:ts proposition nr 109/1939 angående den lägre lantbruksundervisningens ordnande, framhölls, att de stipendier, som hittills utgått till eleverna, varit för små. Kommittén föreslog, att understöd av statsmedel till behövande elever i fortsättningen finge utgå med följande belopp, nämligen vid lantbruksskola med 250 kronor till elev, som är i synnerlig grad i behov av understöd (tredje behovsgraden), med 150 kronor till elev, som är att anse som obemedlad (andra behovsgraden), och med 75 kronor till mindre bemedlad elev (första behovsgraden), allt beräknat för årskurs, samt vid lantmanna- och lanthushållsskola med ett månatligt belopp av 50, 30 och 20 kronor i respektive behovsgrader.

Däröver gjorde departementschefen följande uttalande och förslag: »Nuvarande stipendier av statsmedel åt ekonomiskt svagt ställda elever vid ifrågavarande skolor finner jag i likhet med kommittén vara alltför små. En icke oväsentlig anledning till att dessa skolor icke vunnit den anslutning och det intresse från jordbrukarungdomens sida, som är önskvärt, torde vara den, att denna ungdom i stor utsträckning icke kunnat uppbringa de medel, som behövas för att betala kostnaderna för skolornas genomgående. Som framgår av kommitténs utredning uppgå dessa kostnader till icke obetydliga belopp. Därjämte är att beakta, att under vistelsen vid skolorna elevernas arbetskraft går förlorad vid de egna jordbruken eller ute i förvärvsarbetet. Av synnerlig stor betydelse är därför, att stipendierna till behövande elever givas den storleken, att de i väsentlig grad kunna underlätta genomgåendet av kurserna vid skolorna. De belopp, som av kommittén föreslagits i stipendier, finner jag med hänsyn till det anförda och i likhet med vad i ett stort antal yttranden framhållits icke vara tillräckliga, såvitt angår eleverna vid lantmanna- och lanthushållsskolorna. En höjning av de månatliga stipendierna till 20 kronor för elever av första behovsgraden, 40 kronor för elever av andra behovsgraden och 60 kronor för elever av tredje behovsgraden torde få anses skälig. — . . . I fråga om stipendierna vid lantbruksskolorna torde de av kommittén föreslagna beloppen få anses lämpligt avvägda. Till dessa elever torde sålunda böra utgå årligt stipendium med 75, 150 och 250 kronor i respektive tre behovsgrader.»

Beträffande tiden för den föreslagna höjningens genomförande ansåg departementschefen, att denna borde bestämmas till början av läsåret 1940/41.

Vad Kungl. Maj:t sålunda hade äskat blev av 1939 års lagtima riksdag bifallet.

Emellertid beslöt 1940 års lagtima riksdag på förslag av Kungl. Maj:t och med hänsyn till det uppkomna förändrade statsfinansiella läget, att den år 1939 beslutade reformen om de högre stipendierna åt ifrågavarande elever skulle få anstå tills vidare, samt att understöden i fortsättningen skulle utgå enligt dittills gällande grunder, varjämte förutsattes en mera skärpt behovsprövning vid stipendiernas fördelning samt att även i övrigt största möjliga sparsamhet iakttages med anslaget. Enligt kungl. kung. den 3 juni 1938 (nr 356) med ändrad lydelse i kung. den 26 maj 1939 (nr 232) hava de månatliga stipendiebeloppen till elever vid lantmanna- och lanthushållsskolor utgjort högst 15, 25 och 45 kronor av respektive första, andra och tredje behovsgraden.

Eleverna vid de lägre lantbruksundervisningsanstalterna, som redan före kriget enligt samstämmiga yttranden haft för låga understöd för att i nöjaktig omfattning bevista dessa skolor, hava sålunda icke fått någon som helst kompensation för de genom prisstegringarna betydligt ökade kostnaderna för sin skolvistelse. Tvärtom hava stipendierna i vissa fall minskats genom tillämpning av en större restriktivitet vid understödens fördelning än som tidigare varit fallet.

Kostnaderna för en elev för en kurs vid lantmannaskola eller lanthushållsskola uppgå numera till minst 40 procent högre belopp än åren närmast före kriget. Som exempel härpå må anföras, att kosthållningen vid skolorna stigit från år 1939 tills nu från c:a 45 kronor till omkring 65 kronor per månad och elev. Förutom de ökade kostnaderna ha genom den minskade tillgången på arbetskraft för jordbrukets och skogsbrukets behov större svårigheter uppstått för att kunna lämna hemmet för bevistande av en kurs vid skolorna ifråga.

Att behovet av en höjning av stipendierna vid jordbrukets fackskolor är särskilt trängande framgår bland annat därav, att hushållningssällskapens senaste ombudsmöte beslutat göra underdånig anhållan om att Kungl. Maj:t måtte hos årets riksdag äska, att 1939 års riksdags beslut om ökade statsbidrag åt ifrågavarande elever måtte snarast förverkligas, och hava ombuden i skrivelse den 30 september 1942 gjort dylik hemställan. Vidare har lantbruksstyrelsen enligt vad som framgår av årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, punkt 42, i skrivelse den 31 augusti 1942 föreslagit sådan ändring av gällande bestämmelser, »att till elever vid lantmanna- och lanthushållsskolor, driftsledar- och handelsträdgårdsmästarkurs vid Alnarp, trädgårdskurs vid folkhögskola samt kurs för ladugårdsskötare finge utgå månatligt understöd med 20 kronor till mindre bemedlade, med 40 kronor till obemedlade och med 60 kronor till synnerligen obemedlade elever ävensom

att till elever vid lantbruks- och trädgårdsskolor finge för varje årskurs utgå understöd med 75, 150 och 120 kronor i respektive behovsgrader».

Lantbruksstyrelsen hade funnit det sammanlagda medelsbehovet med sagda förutsättningar kunna begränsas till 580.000 kronor.

Departementschefen har dock ej heller för nästa budgetår på grund av det statsfinansiella läget ansett sig böra tillstyrka någon höjning av ifrågasvarande stipendier och fördenskull föreslagit, att stipendierna måtte utgå efter hittillsvarande grunder samt att medelsbehovet måtte uppföras med 450.000 kronor.

Ett bifall till lantbruksstyrelsens förslag innebär sålunda en anslagsförhöjning utöver vad Kungl. Maj:t begärt av (580.000—450.000=) 130.000 kronor.

Ehuru även vi beakta det svåra statsfinansiella läget samt att ökade statsutgifter i möjligaste mån böra undvikas, ha vi dock ansett denna fråga vara så angelägen, att den bör lösas. Frågan gäller ju att bereda möjlighet för den svagast ekonomiskt ställda delen av jordbrukarungdomen att i större utsträckning än hittills begagna sig av ifrågasvarande fackskolor. Det synes oss vara synnerligen angeläget — ej minst under nuvarande förhållanden — att landsbygdens jordbrukarungdom får den skolning, som för ett rätt utnyttjande av jordbrukets tekniska m. fl. hjälpmedel är nödvändig. Därtill kommer, att den fackliga utbildningen medför en ökad tillförsikt och ett större intresse för yrket, varav även följer bättre trivsel vid »torvan». På så sätt blir en utvidgad och fördjupad fackutbildning en motverkande faktor till den pågående »flykten» från landsbygden till städerna och stadsliknande samhällen, vilken företeelse enligt vår mening måste anses vara ett statligt intresse att hämma.

På grund av vad som sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att från och med läsåret 1943/44 statsstipendier måtte utgå till elever vid den lägre lantbruksundervisningen enligt de av lantbruksstyrelsen i ovan angivna skrivelse den 31 augusti 1942 angivna grunder, samt

att riksdagen ville till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter m. m. för budgetåret 1943/44 anvisa ett förslagsanslag av 580.000 kronor.

Stockholm den 23 januari 1943.

Nils Gabrielsson.

Lennart Bondeson.

C. Fr. Carlström.

P. J. Näslund.